

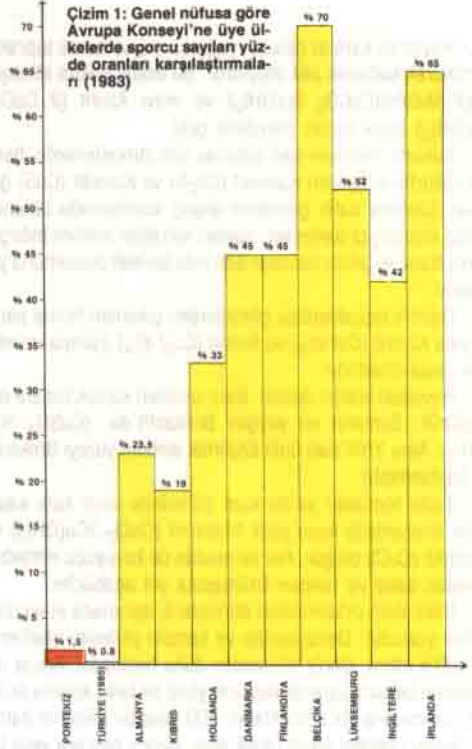
SPORDA GELİŞME VE BAŞARININ TEMELLERİ

Caner AÇIKADA-Dr. Emin ERGEN

Günümüz toplumlarında sporda uluslararası başarı, toplumun günlük yaşamında ve moral düzeyinde oldukça önemli bir değer taşır hale gelmiştir. Her geçen gün, ilerleyen bilim ve teknolojinin yardımıyla spordaki rekorlar yenilendiğinde, spor sahalarında adeta yarışan sporcu veya takımların temsil ettikleri ülkenin teknik, teknolojik, eğitim ve ekonomik standartları yarıştırılır hale gelmiştir. Bu bakımdan, "spor bir toplumun aynasıdır" sözü, hiç de yersiz kullanılmamış bir söz değildir. Bu nedenle, bir ülkenin sporda başarılı olabilmesi, o toplumun ekonomik gelişmişliği ile birlikte; eğitim alanında ve teknolojik yönden gelişmişliğine de bağlı olmaktadır.

Ülkemiz için, uluslararası alanda sporda pek başarılıdır denilemez. Atletizm sporundaki bayan ve erkek rekorlarımız,

Çizim 1: Genel nüfusa göre Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde sporcu sayılarının yüzde oranları karşılaştırmaları (1983)

dünya bayan ve erkek rekorları ile karşılaştırdığımız zaman genel olarak sporumuzun dünyadaki gelişmeleri ne kadar geriden takip etmekte olduğunu görmekteyiz. Bu, ada atletizm sporu, tüm spor dallarını en iyi temsil edebilecek, ölçülebilir

TABLO 1: AVRUPA KONSEYİNE ÜYE BAZI ÜLKELERDE GENEL NÜFUSA GÖRE SPORCULARIN GENEL BÜTÇEDEN SPORA AYRILAN KAYNAKLARIN ORANLARI (1983)

Avrupa Konseyine Üye Ülkelerin Adları	Beden Eğitimi ve Spora Genel Bütçeden Ayırdığı Parasal Kaynak (1983)	Spor Yapanların Genel Nüfusa Oranı (%)	Aktif Olarak Spor Yapanların Sayısı (Kayıtlı)	Toplam Nüfus
Almanya	% 3.8	23.55	14.441.218	61.423.000
Belçika	% 5.01	E:74.1-K:65.8	514.239	9.858.017
Danimarka	% 0.14	E:46-K:44	3.467.000	5.116.464 (1982)
Finlandiya	% 0.30	E:46-K:44	1.800.000	4.800.000
Fransa	% 0.17	—	—	54.333.871 (1982)
Hollanda	% 0.6 (1982)	E:36-K:30	3.800.000	14.300.000
İngiltere	—	42 (1980)	6.300.000	56.340.000
İrlanda	% 0.23	E:72-K:59	—	3.443.000
İsveç	% 0.11	—	2.500.000	8.327.500 (1982)
İtalya	—	—	4.516.000	57.000.000
Kıbrıs (Rum)	% 0.2	E:27-K:11	80.000	450.000
Lüksemburg	% 0.36	E:54.7-K:49.2	77.832	365.700
Portekiz	% 0.2	E:2.6-K:0.4	275.128	9.344.469
Galler	—	E:24.7-K:20.3	—	—
İskoçya	—	—	—	5.130.700 (1981)
Kuzey İrlanda	—	E:43-K:27	400.000	1.507.065 (1980)
Türkiye	% 0.1	0.8 (1985)	451.000	—

**FABLO 2: AVRUPA KONSEYİNE ÜYE BAZI ÜLKELERDE
TESİS SAYILARI (1983)**

Avrupa Konseyine Üye Ülkelerin Adları	Kapalı		Açık		Genel Toplam
	Spor Salonları	Yüzme Havuzu	Yüzme Havuzu	Spor Merkezi	
Almanya	24.800	3.400	4.000	39.900	72.100
Belçika	213	152	68	206	639
Danimarka (1984)	2.920	358	150	—	3.428
Finlandiya	626	193	31	5.892	6.742
Hollanda	683	404	623	—	1.710
İngiltere (1982)	920	1.086	140	—	2.146
İrlanda (1980)	426	125	32	15	598
İsviç	2.500	469	242	638	3.849
İtalya (1978)	7.340	1.661	—	36.493	45.494
Kıbrıs (Rum)	20	3	50	150	223
Portekiz	272	(1978)349	—	40	661
Galler	85	100	—	—	185
İskoçya	53	204	2	37	296
Kuzey İrlanda	21	65	17	—	103
Türkiye	285	12	13	240	550

ve objektif olduğu için örnek olarak seçilmiştir. Kuşkusuz, ülkemizdeki bir kısım spor dalları atletizmde biraz daha başarılı, bir kısmı da daha başarısızdır. Bu nedenle atletizm genel standardı yansıtan bir spor dalı olarak ele alınmıştır. (Çizim 2) 1950'lerden bu yana, ülkemiz ve dünya bayan ve erkek rekorlarını karşılaştırmalı olarak vermektedir. Verilmekte olan oranlardan, bayan atletlerimizin erkek atletlerimize oranla, dünya rekorlarını daha geriden izlemekte olduğu gözlenmektedir. Bunun en önemli nedeni; kız atletlerin, erkek atletlere oranla sayılarının daha az olmasıdır.

Türk sporunun geride kalmasını etkileyen faktörler çok boyutlu ve çeşitlidir. Bu kısa yazı içerisinde bütün problemleri sergileyebilmek mümkün değildir. Ancak bunlar içerisinde en önemli saydığımız faktörlerden bir kısmını, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerin bazıları ile karşılaştırmasını yaparak açıklamaya çalışalım.

SPORA AYRILAN KAYNAKLAR

Spor yapabilmek, kuşkusuz yeterli ve değişik spor tesislerinin, malzeme, eğitici ve öğreticinin varlığı ile gerçekleşebilir. Spora yapılan yatırım bir açıdan ele alındığı zaman, Avrupa Konseyi üye ülkeleri içerisinde, % 0.1 oranla genel bütçesinden spora en az para ayıran ülke olduğumuz görülmektedir (Tablo 1). Bu ülkeler içerisinde, bütçesinden % 5.01 gibi büyük bir oranla Belçika başta gelmektedir. Tablo 1'den anlaşılacağı gibi bu ülke nüfusunun % 70'i düzenli olarak spor yapmaktadır. Buna karşılık ülkemizde aktif olarak spor yapanların sayısı % 0.8'dir ve bu oranla, Avrupa'da en az sporla ilgilenen ülke durumundayız.

SPOR TESİSLERİ

Spor yapanların sayısının az olması, birçok değişik nedene bağlıdır. Ayrıntılarına giremediğimiz değişik etkenlerden birisi de tesis sayısıdır. Tablo 2, ülkemiz ve Avrupa Konseyi üye ülkelerindeki tesis sayısını vermektedir. Tesis sayılarını, ülke nüfusu açısından ele alacak olursak, spor tesislerimizin çok yetersiz sayıda olduğunu görürüz. Nüfusu 4.8 milyon olan Finlandiya gibi bir ülkenin tesis sayısının 6742 olduğunu görüyoruz. Yine aynı ülkede spor yapanların sayısı 1.8 milyondur. Bu nedenle, sporu geniş kitlelere yayabi-

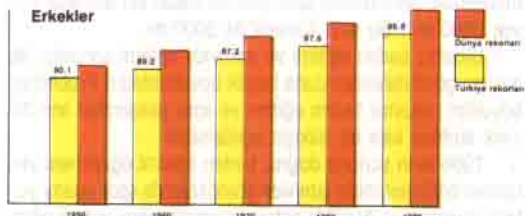
len ülkelerin, sporda başarılı olan ülkeler olduğunu görmektediriz.

FEDERASYONLARIN ÇALIŞMASI

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş temeli, değişik spor federasyonlarının çalışmalarını sürdürebilmelerini sağlamak ve vatandaşla spor yaptırmaktır. Ancak, federasyonların tümünün başkanını, as başkanını, teknik kurulunu ve eğitim kurullarını fahri çalışan kişilerden seçmesi zorunludur. Bu nedenle, esas konuları farklı olan veya sporla ilgili olan uzman kişilerden, ancak boş zamanlarında yararlanılabilmektedir. Bu durum, federasyonların istenilen düzeyde çalışabilmesini engellemektedir. Oysa, federasyonların, değişik konularda uzman olan kişileri bünyelerinde istihdam ederek kurullarını oluşturması ve sonuca gitmesi gerekir. Sporda gelişmiş ülkelerin federasyonlarını incelediğimiz zaman, her türlü uzmanın federasyon bünyesinde çalıştığı görülmektedir.

Ülusallararası başarının giderek daha önemli bir amaca dönüştüğü günümüzde, spor uzmanları ve spor yöneticileri arasında belirgin görüş ve çalışma ayrıntılarına ortaya çıkmaktadır. Başarılı olma kriterleri de; görevde oldukları süre içerisinde alınan madalya sayısı ile değerlendirilmektedir. Bu nedenle çalışmaların yoğunluğu, kısa süreli plan ve programlarda yoğunlaşmaktadır. Oysa spor uzmanları daha çok uzun vadeli projelerle spor yatırımlarını gerçekleştirirler. Sporda başarıyı madalya sayısı yerine başka kriterlerle ölçmeyi planlamak istemektedirler. Ancak yatırımların büyük yoğunluğu, yönetim kadrosunun düşündüğü yönde olmaktadır.

Ülkemiz federasyonlarının günümüzdeki çalışma şekli, görev anlayışı ve amaçlarında bir değişikliğin ortaya çıktığı gözlenmektedir. Ülkemiz, modern olimpiik sporları, Avrupa toplumlarından farklı olarak algılamıştır. Avrupa'da federasyonların kuruluşu, toplumda bilinen ve varolan sporların daha iyi organize edilme ihtiyacına cevap vermek üzere gerçekleşmiştir. Oysa ülkemizde, Cumhuriyet tarihimize birlik-

Çizim 2: Türkiye rekorlarının yıllar itibarıyla dünya rekorlarına oranı.

te batılılaşma süreci içerisinde, batı ülkelerinde yaygın olan sporların bir kısmının ülkemizde tanıtılması ve yaygınlaştırılması için kurulmuşlardır. Batıdaki aksine, var olan bir spor dalını organize etmek yerine, olmayan bir spor dalını topluma tanıtmak ve yaygınlaştırmak için kurulmuşlardır. Bu nedenle, batıda çok yaygın olan ve herkesin aktif bir yaşam tarzı benimsemesi için ortaya atılan "herkes için spor" sloganı, bizim federasyonlarımızın daha çok benimsemek zorunda oldukları bir slogandır. Çünkü olimpiik sporların büyük bir çoğunluğu henüz daha kitlelere tanıtılma ve benimsetilme sürecini tamamlamamıştır. Bu nedenle Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün birinci hedefi; spor yapan insan sayısını ve yaş gözetmeksizin katılımı artırıcı tedbirleri almak olmalıdır. Katılımın artması, zaman içerisinde uluslararası alanda başarıya ulaşmak için daha uygun bir potansiyel meydana getirecektir. Buna en tipik örnek, Doğu Almanya ve Kanada'nın spor sistemidir. Çizim 3'de görüldüğü gibi, bu sistemleri bir piramide benzetmek mümkündür. Piramidin en altındaki kesim, herkese spor yaptırma felsefesi ile sağlanmıştır. Bunlara benzer modeller, sporcu sayısını verdiğimiz diğer Avrupa Konseyi üye ülkelerinde de görülebilmektedir. O halde ülkemizde hedefler, öncelikle spor dallarının yaygınlaştırılması ve benimsetilmesi yönünde ağırlık kazanacak şekilde belirlenmelidir. Bunun sağlanabilmesi, ancak okul sporlarını geliştirmekle mümkündür. Bu nedenle spor tesislerinin, okulların beden eğitimi ve spor derslerine cevap verebilecek, her çocuğun çok sayıda spor dalını deneyebileceği, kendini ve yeteneklerini tanıyabileceği şekilde kurulması gerekir. Bu tesislerle birlikte; ders içi ve dışı saatlerde görev yapabilecek, çocukları yeteneklerine göre yönlendirecek beden eğitimi öğretmenleri ve uzmanların da yetiştirilmesi ve bulundurulması gerekmektedir. Bu sağlanamıyorsa da, en azından şehrin değişik bölgelerinde bulunan spor tesisleri, her yaşta çocuk ve gence, tüm yıl boyunca cevap verecek şekilde işletilmeye sokulmalıdır. Kısaca amaç; spora katılımı arttırmak olmalıdır. Sporda diğer başarılar bunun doğal sonucudur.

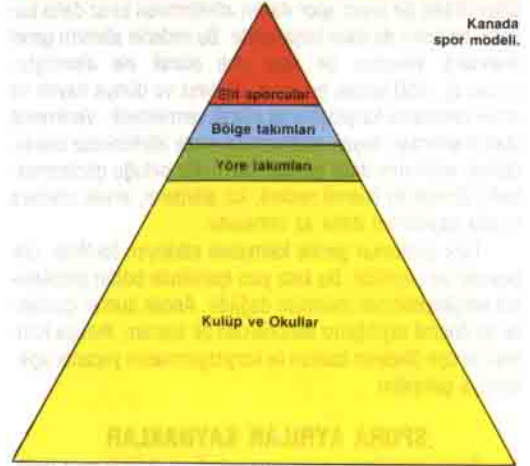
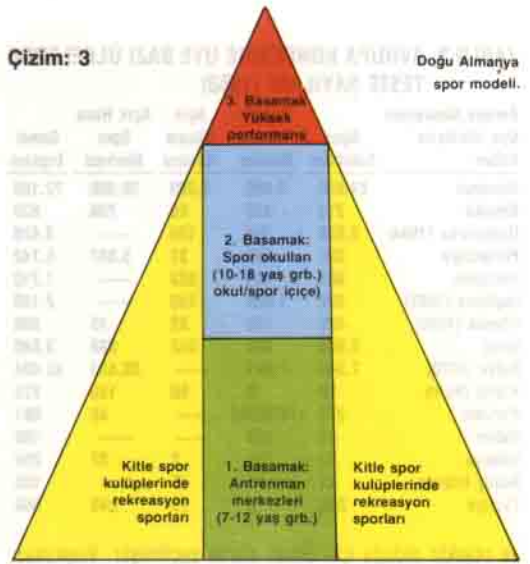
EĞİTİM

Ülkemizde eğitim açığı sporun her alanında kolaylıkla gözlenmektedir. Beden eğitimi öğretmeni eğitiminden; gençlik lideri, monitör ve antrenöre kadar her alanda, eğitimin çağdaş bir standarda çıkarılması gerekmektedir. Yapılan gözlemler, yaklaşık olarak her 20 sporcuya bir antrenör düşmesini gerektirmektedir. Bu durumda ülkemizde yaklaşık olarak 20 bin civarında antrenör olması gerekirken, bu rakamın gerçekte fahi ve kadrolu antrenör olarak 2 bin civarında olduğunu görmekteyiz. Çizim 3'te verilmiş olan Doğu Alman modelinde, performans sporcularına bakan elit antrenör sayısı 2800'dür. Bu sayı Kanada'da 5000'dir.

Ülkemiz beden eğitimi ve antrenör eğitimi sorunları ilk bakışta görülebilen daha büyük boyutlardadır. Problemin boyutları, ülkemiz beden eğitimi ve spor gelişiminin son 20 yıllık tarihine kısa bir bakışla açıklanabilir.

1960'ların sonuna doğru, beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bölümlerimizin istenilen standartlarda spor adamı yetiştirememesi ve özellikle antrenör yetiştirmede yeterli bilim adamının olmaması, yeni arayışlara neden oldu. Buna çözüm olarak; antrenör, monitör, gençlik lideri ve spor adamı

Çizim: 3

yetiştirmek için "Spor Akademileri"nin kurulmasına karar verildi. Bilindiği gibi 1970'lerin ortasında Spor Akademileri eğitime başladı. Ancak ne var ki, kurulan akademiler, diğer ülkelerdeki spor akademilerine göre yetersiz eğitim kadrosu, laboratuvar ve statü ile kuruldu. Dolayısıyla beklenileni veremediler. Sonuç olarak 1982'de, Yüksek Öğrenim Kurumu yasası ile üniversitelerin eğitim fakülteleri içerisinde eridiler. Türk sporu, akademilerin ortaya çıkması ve geliştirilmesi için yaklaşık 15 yıllık bir süre harcadı. Bu süre sonuçta beklenileni getirmede ve ülkemiz dünyada spor bilimlerinin dev adımlarla geliştiği 1960 ve 1970'li yıllardaki gelişmelere, ortaya çıkan yeni beden eğitimi ve spor kavramına adım uyduramadı. Bunun sonucunda, çağdaş spor olgusundan hem pratikte ve hem de akademik alanda uzak kaldı. Üniversitelerin reorganizasyonu ile ortaya çıkan yeni beden eğitimi ve spor bölümleri de eğitim programlarını eski spor akademileri ve beden eğitimi bölümlerinin sistemleri üzerine kurdular. Dolayısıyla sporda 1960'lı yıllarda tartışılan noktaya geri dönmüş oldu.

Türk sporuna şekil veren değişik kurumlar, antrenör eğitimindeki eksikliği ve beden eğitimi spor bölümlerinin yeter-

ÖDÜLLÜ SORULAR KASIM SAYISI YANITLARI

1. A' 'nin BC , B ve C 'nin A açısına ait içaçtı-ortaya üzerindeki izdüşümleri sırasıyla K, L ve M olsun. A, BC doğru parçasının orta noktası, L, BL ile AC 'ni kesişme noktası olmak üzere $|BL| = |LL'|$ ve $|BA'| = |A'C|$ bulunur. Böylece A, L, AC 'ye paralel olup, $\sphericalangle MLA = \sphericalangle MAC$ dir. A, K, M, C noktaları bir çember üzerinde kaldıkları için $\sphericalangle MKA = \sphericalangle MAC = \sphericalangle MLA$ bulunur. Böylece M, K, A, L noktaları çemberdedir.

2. Verilen özelliklerden f fonksiyonunun $x^2 f(x)$ şeklindeki noktaların değerini değiştirdiği görülür. (Ancak bu tek başına f 'nin sabit ya da birim fonksiyon olmasını ya da $x^2 f(x)$ 'in sabit olmasını gerektirmez.) Şimdi $f(C) = C$ koşulunu sağlayan pozitif C sayılarını inceleyelim. $f(C^2) = f(C \cdot f(C)) = C^2 \cdot f(C) = C^3$ ve tümevarımla, $f(C^n) = C^{n+1}$ ($n \in \mathbb{N}$) olduğu bulunur. Dolayısıyla $C < 1$ ise, $\lim_{n \rightarrow \infty} f(C^n) = 0$ olur ve $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$ koşuluna, $C > 1$ ise $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$ olur ve $\lim_{x \rightarrow 0} f(x) = 0$ koşuluna çelişki elde edilir. Dolayısıyla $C = 1$ olmalıdır. Her pozitif x sayısı için $x^2 f(x)$ değeri f altında sabit kaldığından, $x^2 f(x) = 1$ ve $f(x) = 1/x^2$ olmalıdır.

FİZİK:

1. Alt silindirlerle üst silindirler arasındaki

yüzeyle dik kuvvetlere P_1 , her bir silindirin ağırlığına P , yatay düzlemin alt silindirlerden her birine uyguladığı düşey kuvvete de P_2 diyelim. Üst silindir üzerindeki düşey kuvvetlerin dengelenmesi için $2(P_1 \sin 60 + hP_1 \cos 60) = P$ olmalıdır. Alt silindirlerden birinin üzerindeki düşey kuvvetlerin dengelenmesi $P + P_1 \sin 60 + hP_1 \cos 60 = P_2$ koşulunu, yatay kuvvetlerin dengelenmesi ise $hP_1 \sin 60 + fP_2 = P_1 \cos 60$ koşulunu getirir. Alt silindirlerden biri üzerindeki dönme momentinin dengelenmesi de $hP_1 r = fP_2 r$, ya da $hP_1 = fP_2$ koşulunu getirir. Bu dört denklemden $f = 0.09$ ve $h = 0.27$ bulunur. Dolayısıyla denge için sürtünme katsayıları en az bu değerlere sahip olmalıdır.

2. Bir fotonun kara deliğin yüzeyindeki toplam enerjisi $mc^2 - GmM/R$ şeklinde verilir. Burada G çekim sabiti, R ise kara deliğin yarıçapıdır. Fotonun kaçamaması demek sonsuz uzaklıkta hızının, dolayısıyla kinetik enerjisinin sıfır olması demektir. Sonsuz uzaklıkta potansiyel enerji de sıfır olacağından toplam enerji sıfır olur. Enerjinin korunumundan $mc^2 - GmM/R = 0$ ve $R = GM/c^2$ bulunur.

KASIM AYI ÖDÜLLÜ SORULARINI DOĞRU YANITLAYANLAR

MATEMATİK:

Murat CERİTOĞLU, Orhan YILDIZ (İstanbul), Koray KARAHAHAN, Onur TOKER (İzmir), Hasan GÖKPINAR (Gaziantep)

FİZİK:

Necmi Aydın UNVERDİ (İstanbul)

sizliğini gözlemişlerdir. Bu nedenle, bir Federal Alman Antrenör Akademisi modelini ülkemizde kurma arayışı içerisine girilmiştir. Ancak böyle bir çalışmada; daha önce kurulan spor akademileri ve mevcut beden eğitimi spor bölümlerinin deneyimleri göz önüne alınmalı ve istenilen amacı sağlayacak kuruluş, hem statü ve hem de fizik olarak gerçekleştirilmelidir.

NELER YAPILMALIDIR?

Türk sporunun başarılı olma kriterleri herkese göre değişebilir. Ancak, çoğu kişinin birleştiği ortak görüşler arasında en önemlileri çok sayıda gencin spora katılımını sağlamak, uluslararası standartlarda başarılı olmak ve iyi spor adamları yetiştirmek olabilir. Ayrıntıya girmeden, Türk sporunun gelişebilmesi için önemli sayılan ve ele alınması gereken noktaları şöyle özetleyebiliriz:

- Spora daha fazla parasal kaynak yaratmak. Bizim gibi gelişmekte olan bir ülke, parasal kaynaklarını daha öncelikli kalkınma alanlarına harcamak zorunda olduğu için (1) bu kaynağın, özel teşebbüsten sağlanma yolları aranmalıdır. (2) Eldeki para, öncelikli projelere ağırlık verilerek dikkatli kullanılmalıdır.
- Ucuz semt sahaları artırılmalı ve bu sahalarda gençlere cazip gelen sosyo-kültürel tesisler de bulundurulmalıdır.
- "Herkes için spor" sloganı, ödün verilmeyen bir amaç olmalı ve yatırımlar, bunu yaratmaya yönelik olmalıdır. Yatırım önceliği elit spora değil, okul sporlarına

ve gençlere yönelmelidir.

- Federasyonların kadroları uzman elemanların çalıştırabileceği şekilde genişletilmelidir.
- Antrenör, sayı ve kalite olarak ele alınmalı, tercihen bunun için bir antrenör akademisi kurulmalıdır.
- Dünya spor literatürü izlenilmeli ve Türkçeleştirilerek, antrenör sistemi içerisinde, tüm antrenörlere iletilecek şekilde getirilmelidir.
- Yurt içi ve dışı organizasyonların büyük çoğunluğu okul çocukları ve gençlere yönelik olmalıdır.
- Pahalıya malolan lüks tesisler ve organizasyonlardan ilke olarak kaçınılmalı, bu yolda harcanacak para, malzemeye harcanmalıdır.
- Eğitim sistemimiz içinde spor yoğunluğunun yetersizliğinden ötürü gerçek yeteneklerin seçilip spor liselerine yerleştirilmeleri mümkün değildir. Bu nedenle spor liseleri yerine, Beden Terbiyesi II Spor Okullarına ağırlık verilmeli, tüm yıl boyunca çalışır hale getirilmelidir.
- Bölgelerdeki antrenör kadroları, yukarıda söz edilen okul çalışmaları doğrultusunda genişletilmeli; antrenörlerin çalışmaları günün belli saatlerinde, spor dallarının özelliklerine ve alışkanlıklarına göre olmalıdır.
- Genel Müdürlük ve federasyonların kadrolarındaki kişiler daha uzun süreli görev yapmalı, sık sık değiştirilmemeli ve daha önemlisi; sporla ilgili olan uzman kişilerden oluşturulmalıdır. □